

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ה' סיון תש"ע

פרשה:
נשא

כותרת:
לפעמים צריך לתת שוחד!

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת נשא

לפעמים צריך לתת שוחד!

במשך כל השנים קיבלה ישראל יחס מועדף מאת הממשל בארצות הברית. הממשל גילה תדיר חיבה יתירה כלפי ישראל, בה בשעה שהערבים טענו כי היחס כלפיהם שונה מהיחס החיובי שישראל מקבלת.

הדברים היו נכונים עד לכינונו של הממשל החדש. כעת דומה שהממשל החדש מעוניין להיראות "הוגן" יותר ולהעניק יחס שווה לשני הצדדים, וייתכן אפילו שהוא מעדיף להעניק יחס חיובי כלפי מדינות ערב אף יותר מאשר כלפי ישראל.

כשעם ישראל הוגלה מארצו לבבל, התפתח תפקידו של ה'מתורגמן'. היהודים שנולדו באותן ארצות לא ידעו לשון הקודש ולא הבינו את דברי התורה, לפיכך התקינו שבכל שבת בשעת קריאת התורה יעמוד על הבימה 'מתורגמן' שתפקידו לתרגם את התורה לשפה המדוברת. באותם ימים זו היתה השפה הארמית, ולאחר שבעל הקריאה היה מסיים את הקריאה בתורה – המתורגמן היה מתרגם את הדברים באוזני הקהל.

המנהג הזה יצר דילמה חדשה בהלכה: מה ראוי לתרגם לשפה המדוברת? האם יש לתרגם כל פסוק שכתוב בתורה, או שיש דברים שאנשים עשויים להבין בצורה שאינה ראויה ולכן מוטב להשאיר חלקים בלשון הקודש ולא לתרגמם לשפה המדוברת.

(שאלה לקהל:) נניח, שהחלטה הזאת היתה בידכם, והיה באפשרותכם להחליט מה לא ראוי לתרגם מתוך התורה משום שהדברים עשויים להרגיז אנשים מסוימים או שזה עלול להביא לידי זלזול בתורה ח"ו – איזה פרשיות מן התורה הייתם בוחרים לא לתרגם?

יש אנשים שאמרו לי השבוע שהם לא היו מתרגמים את "פרשת התוכחה", את הקללות שמופיעות בפרשת בחוקותי. ואכן בתלמוד מופיע דיון שלם בקשר לפרשה זו, מה נכון לתרגם ומה אין לתרגם. הגמרא במסכת מגילה (דף כ"ה ע"ב) אומרת שבאמת היתה הווה אמינא לא לתרגם את הקללות, שכן כאשר אנשים ישמעו על כאלו עונשים "יחלוש דעתן כשישמעו שיהיו נענשין ויאמרו טוב ליהנות מן העולם הזה בכל רצוננו הואיל וסופינו ליענש" (רש"י). כששומעים על כאלו עונשים אנשים מתייאשים ומוותרים על כל העסק. ומכל-מקום, המסקנה היא שכן מתרגמים את פרשת התוכחה על כל קללותיה הצורמים לאוזן...

ישנו דיון נוסף לגבי הסיפור של לוט עם שתי בנותיו. כל בר דעת מבין שמדובר בסיפור לא הכי מכובד, ואולי בכלל לא יפה שילדים ישמעו על כאלו דברים. אומרת הגמרא שאכן היתה מחשבה לא לתרגם את הסיפור הזה, ולו כדי לחוס על כבודו של הדוד הגדול של בנות לוט. מי היה הדוד הזקן שלהן? היהודי הראשון אברהם אבינו! ולכן עלתה מחשבה, כאמור, שמא מוטב לשתוק ולא לפרסם את הסיפור הזה בשפה המדוברת. ומכל מקום הכריעו שלמרות הכל יש לתרגם את הסיפור הזה.

סיפור חטא העגל, כמובן, לא מביא כבוד גדול לעם ישראל. ארבעים יום אחרי שהם קיבלו את התורה – עבדו עבודה זרה, ולכן כדי "ליחוש לכבודן של ישראל" סברו כי אין לתרגם את הסיפור המביך הזה. ואף-על-פי-כן הכריעו שכן כדאי לתרגם את סיפור חטא העגל כדי שכל אדם ידע וילמד כי על כל עבירה אפשר לעשות תשובה. אם על החטא החמור של עגל הזהב עשו ישראל תשובה, בודאי שניתן לעשות תשובה על כל עבירה אחרת.

לעומת הפרשיות שהזכרנו, ישנן פרשיות שאותן באמת קוראים אך לא מתרגמים. למשל את "מעשה ראובן" לא מתרגמים; כולנו יודעים שליעקב אבינו היו שתי נשים רחל ולאח. את רחל הוא אהב והוא התגורר עמה באותו אוהל. מסופר בתורה שלאחר פטירתה של רחל אמנו, יעקב אבינו עבר לגור באוהלה של בלהה. לראובן שהיה בנה הבכור של לאה העובדה הזאת מאוד הכאיבה; הוא טען: וכי לא די בכך שלא אמו סבלה בחייה של אחותה רחל שאז יעקב גר באוהלה? מדוע כעת כשרחל כבר איננה בין החיים לא יגור יעקב אצל אמו לאה!?

ראובן קם ועשה מעשה, הוא העביר את מטתו של יעקב לתוך אהל לאה. עד כאן סיפור המעשה כפי שאירע. אבל בצורה כפי שהסיפור מופיע בתורה ראובן "יוצא לא טוב", ולכן אם מתרגמים את הסיפור בתרגום מילולי כמו שהוא כתוב בתורה ללא הסבר וללא רקע – אנשים עשויים להסיק מסקנות לא מחמיאות לגבי התנהלותו של ראובן. ולכן מסיקה המשנה ש"מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם".

וישנם עוד כמה סיפורים דומים שמופיעים בתורה והם נקראים ולא מתורגמים. והדבר אכן מובן, שהרי מדובר בסיפורים לא כל כך מחמיאים, ולכן מוטב להשאיר אותם כך ולא לתרגם בשפה המדוברת.

אבל ישנו דבר אחד שהוא יוצא מן הכלל בכך שאעפ"י שמדובר בדבר חיובי ביותר, מכל-מקום המשנה אומרת שלא יתרגמו אותו לשפה המדוברת. וזאת אנו מוצאים בפרשתנו, בפרשת נשא, בה אנו קוראים על "ברכת כהנים" שהיא אחת הברכות החשובות ביותר בתורה, ואולי החשובה ביותר.

הקב"ה מצוה את הכהנים לברך את עם ישראל בברכות הללו. ולא רק הכהנים מברכים, אלא ישנם יהודים רבים שנוהגים בכל ליל שבת לברך את ילדיהם בברכת כהנים. רבים מאתנו יודעים את הברכה הזאת בעל-פה ואומרים אותה בכל יום. ובכל זאת המשנה קובעת ש"ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם".

מילא קללות אפשר להבין מדוע התעוררה מחשבה לא לתרגם אותן, אבל מדוע שלא לתרגם את ברכת הכהנים שכוללת ברכות חיוביות ביותר!?

עונה הגמרא: "מאי טעמא, משום דכתיב ישא", אומר רש"י: "שלא יאמרו הקב"ה נושא להן פנים". בסוף ברכת כהנים נאמר "ישא ה' פניו אליך" – מה הפירוש "ישא"? הכוונה היא שהקב"ה מגלה לעם ישראל יחס מועדף, הוא מאיר להם פנים עד כדי כך שהוא מוכן "להעלים עין" מהעבירות שלהם.

משל למה הדבר דומה? לעובד שנכנס אל חדרו של המעביד שלו, המעביד יכול להתייחס אליו "לפי כללי הספר" יחסי עבודה בלבד, ותו לא. אך המעביד יכול גם לחייך אליו ולהאיר לו פנים, לתת לו יחס יותר טוב מאשר לעובדים האחרים במפעל.

וזאת הבעייתיות שיש כאן עם הברכה הזאת; פה אנו למדים שעם ישראל מקבל יחס מועדף אצל בורא העולם יותר מאשר כל העמים האחרים.

ואכן הגמרא במסכת ראש השנה (י"ז, ב) מספרת שהטענה הזאת כבר הושמעה ונטענה על-ידי גיורת עשירה: "שאלה בלוי'רא הגיורת את רבן גמליאל כתוב בתורתכם אשר לא ישא פנים וכתוב ישא ה' פניו אליך". הגיורת הזאת היתה למדנית והיא טענה שיש סתירה בין הפסוקים עצמם; בפרשת עקב כתוב "כי ה' אלוקיכם... אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד" ואם-כן כולם שוים בפני החוק והקב"ה לא נושא פנים לאיש, ואילו בברכת כהנים אנו אומרים "ישא ה' פניו אליך" שהקב"ה כן נושא פנים לעם ישראל.

השאלה היא גם על המילים "ולא יקח שוחד", שכן יש פסוק במשלי (י"ז י"ג) שכתוב בו בדיוק להיפך: "ושוחד מחיק רשעים יקח" – הוא לוקח שוחד או לא לוקח שוחד?

ענה לה רבי יוסי הכהן: "כאן בעבירות שבין אדם למקום, כאן בעבירות שבין אדם לחבירו". אם אדם חטא כלפי חבירו – הקב"ה לא מוותר לך עד שתלך לרצות את חבירך והוא צריך למחול לך. אתה לא יכול לגנוב כסף מאדם אחר ואח"כ להפריש מזה קצת לצדקה. במקרה כזה הקב"ה לא נוטל שוחד, אין קיצורי דרך, מוטל עליך ללכת ולהחזיר לו את הכסף.

אבל בעבירות שבין אדם למקום בפירוש ניתן לעשות 'דילי עם הקב"ה, תשובה תפילה וקצת צדקה סוגרים את הענין, וכמו שנאמר "וחטאך בצדקה פרוק" (דניאל ב, כ"ה). כאן באמת עם ישראל מקבל יחס מיוחד, הקב"ה באמת מאיר להם פנים והם מקבלים יחס מועדף יותר מאשר שאר אומות העולם. אך היות שיש אנשים שלא מבינים את החילוקים הדקים הללו, לכן מוטב לא לתרגם את ברכת כהנים.

הגמרא אומרת "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (ברכות נ"ח, א), כלומר, הצורה שבה המלכות מתנהגת בעולם היא ריפלקציה של מלכות שמים. מה שמתרחש כאן בעולמנו הוא 'סימפטום' של משהו יותר עמוק. למשל, כשאתה רואה ילד בבית הספר שלפתע מתנהג בצורה מוזרה ולא רגילה, אתה מיד מתעניין מה קורה בבית, שכן ההתנהגות של הילד נובעת תמיד ממשו יותר עמוק.

והדברים נכונים גם לגבי הנהגתה של ארצות הברית; אם לפתע אבדנו את היחס המועדף כאן בעולמנו סימן שעלינו לחזק את היחס המועדף שאנו מקבלים אצל הקב"ה. אנחנו צריכים לתת לקב"ה קצת 'שוחד'. מהו השוחד שהקב"ה מקבל? עונה המדרש: "תשובה ומעשים טובים" (ילקוט שמעוני תהלים מזמור י"ז רמז עתר) וכאשר נחזק את היחס המועדף ב"מלכותא

דרכי"עא" הדבר יתבטא גם ב"מלכותא דארעא" במעצמה העולמית, וגם בארצות הברית ירצו כולם בטובת ארץ ישראל ועם ישראל.

[ראה גם לקוי"ש חלק כ"ד עמ' 73-75 ואילך ; לקוי"ש חלק ל"ד עמ' 59 ואילך].

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד